

Haruldane väärtkaup

Maailma juristid on mures Tony Blairi ja õigusriigi pärast¹

Kui Tony Blair toetab pikaajalist vahistamist ilma kohtuprotsessita või piinamise teel saadud tõendite kasutamist, avaldab ta põlgust väärtuste vastu, mille kehtestamise nimel me oleme sajandeid võidelnud. Kui ta soovib meie kohtunikel mitte sekkuda parlamendi tahte elluviimisesse, eirab ta õigusriigi aluspõhimõtteid, eelkõige võimude lahususe olulist tähtsust. Mis veelgi hullem, sellise käitumisega ergutab ta teiste riikide juhte, kes isegi ei teeskle meie väärtustest lugupidamist, jätkama võimu kuritarvitamist. Ajalugu ja meid ümbritsev maailm on õigusriigi hapruse tõendiks. Me peame kõik oma jõud ühendama, et õigusriiki kaitsta.

Rahvusvaheline Advokatuur (IBA) on käivitamas ülemaailmset kampaaniat õigusriigi edendamiseks. IBA on rahvusvaheline juhtiv juristide ühendus, mille liikmeskonda kuulub üle 190 advokatuuri ja õigusteadlaste seltsi ning üle 20 000 üksikisiku, peamiselt rahvusvaheliselt tuntud juristid.

IBA nõukogu võttis oma hiljutisel konverentsil vastu järgmise otsuse: „Rahvusvaheline Advokatuur [...] mõistab hukka õigusriigi põhimõtte kasvava hägustumise kogu maailmas. IBA tervitab mõnede riikide kohtute hiljutisi otsuseid, milles kinnitatakse õigusriigi põhimõtteid. Need otsused peegeldavad sõltumatu kohtunikonna ja juristkonna olulist rolli nende põhimõtete ülalhoidmisel. Samuti tervitab ja toetab IBA oma liikmesadvokatuuride püüdlusi neile põhimõtetele tähelepanu juhtimisel ja nende järgimise nõudmisel.

„Sõltumatu, erapooletu kohtunikond; süütuse presumptsioon; õigus õiglasele ja avalikule kohtuprotsessile ilma põhjendamatu viivitusega; ratsionaalne ja proportsionaalne lähenemisviis karistusele; tugevad ja sõltumatud juristid; juristi ja kliendi vahelise konfidentsiaalse kirjavahetuse range kaitse; kõikide võrdsus seaduse ees – need on õigusriigi aluspõhimõtted. Seetõttu on omavolilised vahistamised, salajased kohtuprotsessid, määramatuks ajaks vahistamine ilma kohtuprotsessita, julm või alandav kohtlemine või karistus, hirmutamise või korruptsioon valimisprotsessis täiesti vastuvõetamatud.“

„Õigusriik on tsiviliseeritud ühiskonna alus. Sellega kehtestatakse kõikide jaoks juurdepääsetav ja võrdne, läbipaistev protsess. See tagab vabastavate ja ühtlasi kaitsvate põhimõtete järgimise. IBA kutsub kõiki riike üles neid aluspõhimõtteid austama. Samuti kutsub ta oma liikmeid üles oma kodumaal õigusriigi toetuseks sõna võtma.“

Tegemist on autoriteetse avaldusega maailma juristide nimel. See on tehtud määraval ajal, mil USA ja Ühendkuningriik, keda on pikka aega peetud õigusriigi austajate musternäidiseks, on oma standardid lõdvaks lasknud. Mida peaksin ma ütleva oma kolleegidele Zimbabwe õigusteadlaste seltsist, kui president Mugabe neile teatab: „Mina võtan seaduse vastu, mina viin selle täide; ma järgin õigusriigi põhimõtet“?

Õigusriik on haruldane väärtkaup. See on siiani ainus väljamõeldud meetod, mis võimaldab kontrollida riigivõimu omavolilist rakendamist. Suur osa maailmast elab ilma õigusriigita ning vireleb hirmus, hädas ja vaesuses. Demokraatia hiljutised edusammud mõnedes maailma paikades loovad võimaluse õigusriiki kehtestada. Vaadake, millise õhinaga Ida-Euroopa riigid soovivad Euroopa Liiduga ühineda. Nad ei püüdle mitte ainult õitsengu, vaid ka rahu ja vabaduse poole. See kuulub õigusriigi juurde.

Autorist:

Francis Neate on Rahvusvahelise Advokatuuri (IBA) president.

Tõlkinud: Õigustõlkebüroo Interlex

¹ Esmakordselt avaldatud inglise keeles: F. Neate. A rare and precious commodity. – The Times, 24. jaanuar 2006. Käesolev tõlge ilmub ajakirjas „Juridica“ IBA ja Eesti Advokatuuri palvel.